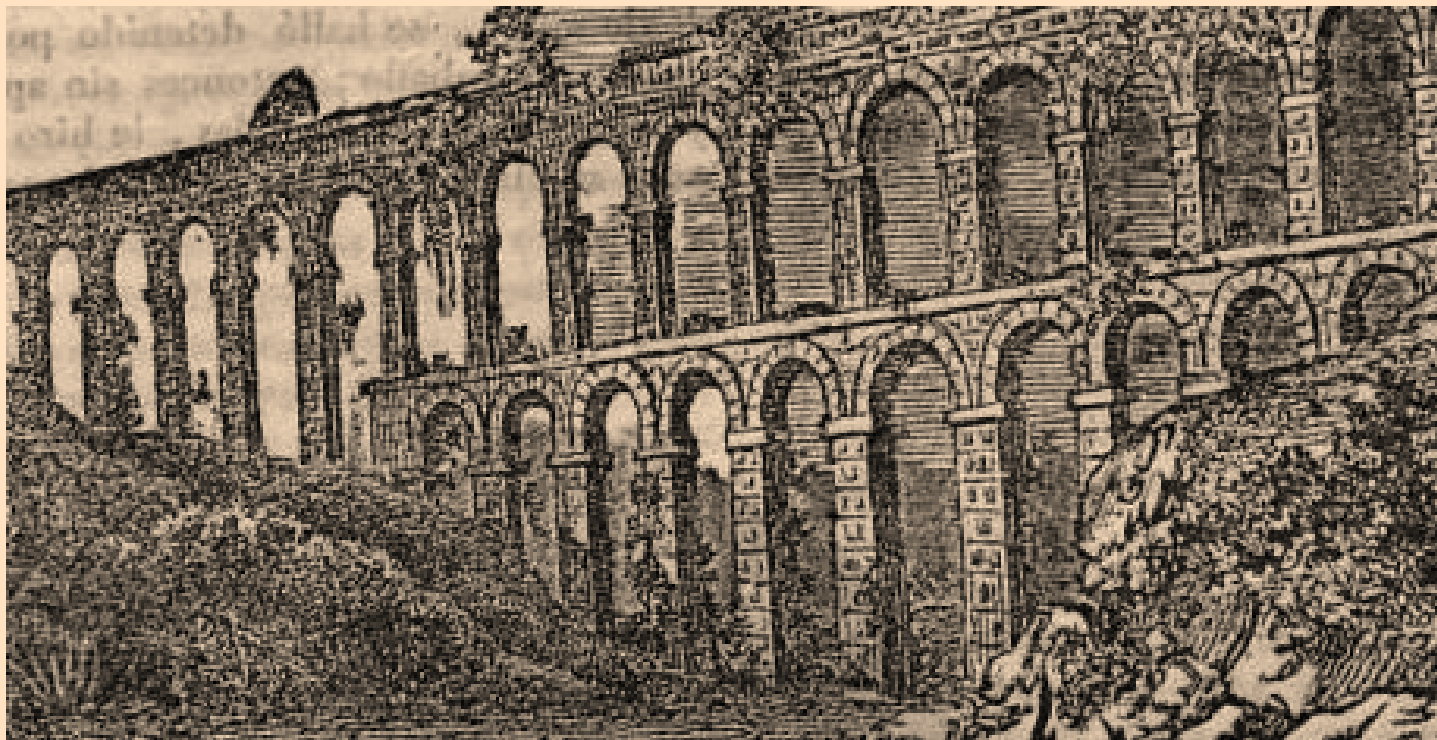

PROJECTES EN PAISATGES CULTURALS PROGRAMA TALLER

CURS 2014/2015

Assignatura
optativa
línia Urbanística
DUOT ETSAV-UPC

21 - 23 GENER 2015

AGER TARRACONENSIS.

LA TRANSFORMACIÓ DEL PAISATGE AGRARI A L'ENTORN DE TARRAGONA

Qm	Nivell Quadrimestral	Núm. màxim d'estudiants	Idioma
T	5 - 10 (7 - 10)	50	Cas / Cat

Codi	Crèdits	Distribució (T, P, L)	Departament	Tipus	H/s treball estudiant
290179	5 (4,5 ECTS)	2T + 3P	UOT	OP	16 + 44 + 8

Curs intensiu	Veure Pla de treball adjunt
Professors responsables	Carles Llop
Altres col·laboradors	Josep Maldonado Francesca Leder (IP ERASMUS Intensive Program LAPIS TESS)
Col·laboradors doctorands	Eduard Antorn, Marta Carrasco, Arturo Calderón i Catalina Salvà
Pàgina web	http://etsav.upc.edu/estudis/guia-docent/Guia-Docent http://paisajesculturales.50webs.com/

PROGRAMA

21 DE GENER DE 2015

09:00 - 09:30	Benvinguda a Tarragona (Estació de tren de RENFE)
09:30	Desplaçament fins a Puigdelfí i inici del recorregut fins al Pont del Diable (Acompanyats per Eduardo Soler, Sebastiano Alba i Teresa Carrera Coordinadora de Medi Ambient de l'Ajuntament de Tarragona)
13:00	Arribada al Pont del Diable. Acompanyats per Carme Crespo, Regidora de Medi Ambient de l'Ajuntament de Tarragona, i l'arqueòleg Joan Menchón.
14:00	Dinar - Tertúlia - debat al Parc Eco històric del Pont del Diable (zona de picnic, amb catering calçotada)
16:30	Visita al Parc Eco històric del Pont del Diable: jardins romàntics, natura mediterrània, aqüeducte romà. Comprensió de l'abandonament agrícola i la reforestació natural
21:00 - 22:30	Sopar - tertúlia (Acompanyats per gent de Tarragona: RSAT, Departament de Geografia) Pernoctació al Complex Educatiu de Tarragona

22 DE GENER DE 2015

08:00 - 08:30	Esmorzar
09:00 - 13:00	La vil·la romana i jaciment de Centelles. Comprensió de les vil·les agrícoles romanes i entorn agrícola i industrial actual, incloent l'estudi del riu Francolí a l'entorn de Constantí i els molins hidràulics. (Acompanyats per Jordi Blai)
13:30	Dinar - Tertúlia - debat al Col·legi d'arquitectes de Tarragona
16:00 - 21:00	Taller de treball al Col·legi d'arquitectes de Tarragona
21:00 - 22:00	Sopar - tertúlia al Col·legi d'arquitectes de Tarragona (Organitzat pel COAC Tarragona) Pernoctació al Complex Educatiu de Tarragona

22 DE GENER DE 2015

08:30 - 09:00	Esmorzar
09:30 - 13:00	Presentació dels treballs dels equips (Parc Científic i Tecnològic de Turisme i Oci. URV).
13:30	Sortida cap a l'ETSAV

(Durant la presentació dels primers resultats del Taller comptarem amb la presència dels representants institucionals de l'Ajuntament de Tarragona, Constantí, Vila-seca i de la Diputació de Tarragona).

Projectes en paisatges culturals

ERASMUS Intensive Program LAPIS TESS (Ferrara, Lisboa, Sant Cugat del Vallès_Barcelona)
Assignatura optativa línia 'Urbanística' DUOT ETSAV
19 gener - 28 gener de 2015
Curs 2014-2015

ETSAV_UPC. Carrer Pere Serra, 1-15, Sant Cugat del Vallès T4

<http://etsav.upc.edu/estudis/guia-docent/Guia-Docent>
<http://paisajesculturales.50webs.com/>

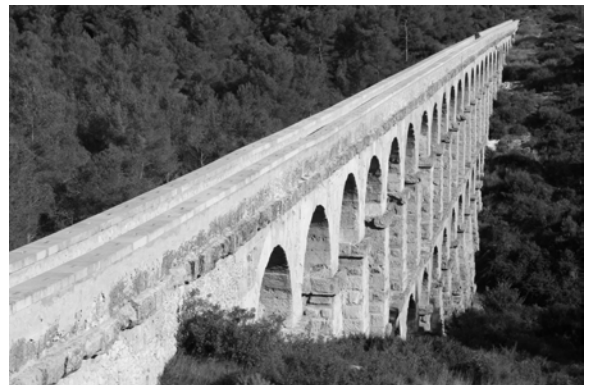
Programa taller Tarragona
21 al 23 de gener de 2015

Ager Tarraconensis

La transformació del paisatge agrari a l'entorn de Tarragona

1924

2014

"Tots els paisatges estan en mutació constant, perquè, en efecte, el paisatge és el resultat d'una transformació col·lectiva de la natura; és la projecció cultural d'una societat en un espai determinat. I no solament en allò que fa referència a la seva dimensió material, sinó també a la seva dimensió espiritual i simbòlica".
Joan Nogué, director de l'Observatori del Paisatge de Catalunya

1_ Paraules clau del taller. Introducció i preguntes

Què és el paisatge?

El paisatge és alhora el territori i la seva interpretació. És la manifestació de la vida del territori; la imatge dels llocs. És el testimoni viu de la història del territori i de les accions que hi han desenvolupat les comunitats que l'habiten; es un indicador de qualitat ambiental i l'expressió de la identitat cultural. Aleshores és la recreació d'un imaginari del que és el territori. El imaginari es forma per les idees el treball i quan es comparteix el coneixement quan es ve que això agredeix la realitat i la es transforma vol dir que estem projectant el paisatge, tot i que sabem que del món de les idees a la realitat hi ha una dialèctica sense fi.

Perquè hem de parlar del paisatge?

Perquè ens permet valorar l'estat de desenvolupament del nostre territori per una banda i perquè ens avisa de l'estat de la qualitat ambiental que se ha format de les idees, per l'altra; de manera que el paisatge és un recurs cultural per mostrar el que som i el que volem per al nostre territori y avui mes que mai ,això del paisatge, representa un recurs econòmic per el desenvolupament local (cultura, festa, turismes) i així es tradueix en el patrimoni més ric que podem transmetre de generació en generació. El cas que es proposa està relacionat a la agricultura del secà i es un territori i es pressionat per un nou canvi tot i tot per entendre-ho.

Perquè el paisatge de l'Ager Tarraconensis?

Escollim el paisatge de l'Ager Tarraconensis perquè és un dels indrets on trobem una intervenció humana més intensa des de fa 2000 anys, amb mostres molt visibles d'aquesta intervenció (com les obres públiques i les vil·les agrícoles romanes).

Perquè els paisatges de l'entorn de Tarragona?

Hi han paisatges que son el gran 'armari de la nostra cultura', el producte del treball esforçat i pacient que ha brodat el territori amb una munió de traces i de signes. Ens mostren com els coneixements tradicionals contenen uns saber fer, eficient i sostenible. Paisatge que serveix els valors de la serenitat i de la mesura en la transformació dels territoris, i la biografia de la gènesi i formació d'una cultura i del seu territori.

Per tant estudiem el paisatge de l'entorn de Tarragona perquè en llur apropiació podem veure els sediments de la cultura de Tarragona.

Els patrimonis de l'entorn de Tarragona, especialment a les dues vores del riu Francolí (l'oest, la dreta, fèrtil vall al·luvial on una rica agricultura primer i una forta industrialització després ha concentrat l'economia, i l'est, l'esquerra, esquerps turons calcaris on es va desenvolupar una agricultura de secà, col·lapsada a la meitat del segle XX, i on els històrics masos medievals es van ensulsi, els antics conreus embosquinar i farcir també de nous barris i urbanitzacions. Dues dinàmiques molt lligades al recurs aigua que l'humil riu Francolí ha proporcionat, distribuïda primer amb aqüeductes (com el del Pont del Diable) i després insuficient i aportada per nous i moderns aqüeductes de molt més lluny (el mini transvasament de l'Ebre).

El Pont del Diable i el seu entorn immediat, com a testimoni de la territorialització i la història dels seus actors, és un recurs per la descoberta d'aquests territoris per trobar les qualitats d'integritat, autenticitat, singularitat i exemplaritat en l'aprofitament i l'habitabilitat del territori. El paisatge per nosaltres en aquests treball ha estat pensat sempre com un recurs de desenvolupament local i els recursos humans, tenim sempre informacions que permeten innovacions creativitat coneixement i por fi desenvolupament econòmic i social.

2_ Mètodes d'anàlisi: les capes del territori

Veure paisatge: mirar, observar, descriure, analitzar, interpretar

Si hem reconegut el valor de la lectura simplificada i ordenada del territori hem de admetre que *veure* el paisatge vol di anar més allà, deturant-se a entendre en una *observació* minuciosa i *descriptiva*; *descriure* tot un mon interior i exterior de sensacions i idees. Sense una mirada intencionada, interpretativa no tenim paisatge i no assolim la bellesa. Aquesta bellesa es formada per la opinió de la comunitat però també hem de valorar que te un especial punt personal i subjectiu que permet una tensió cap a la llibertat.

Aquesta llibertat es estructura a través del coneixement paral·lelament a les mirades que tenim mentrestant que anem reconeixent les coses; aquet mirar i conèixer el denominem com veure, veure en profunditat de allò que tenim dintre i allò que anem construint a fora. Això es per nosaltres el paisatge cultural, paisatge que es forma en una mirada de les capes del territori.

Així doncs, trepitjarem i **analitzarem** el territori d'estudi a través d'una lectura per capes. Així proposem reconèixer i descriure mitjançant el **dibuix interpretatiu**:

1. El substrat del territori format per capes: la història geològica de la terra, capes més desconegudes, que de cop i volta condicionen la geomorfologia del territori. El freàtic o les composicions pedològiques dels sols que determinen el valor econòmic del sol agrícola perquè donen més o menys productivitat; les transformacions morfogenètiques del lloc,...; la topografia conformada pels adveniments geològics i de les escorrenties de les aigües.
2. La forma del territori interpretant a morfologia dels valls, les terrasses i marges, i els turons, i la seva relació amb els assentaments. a construcció de l'hàbitat i les formes d'habitabilitat
3. Les infraestructures que ens permeten la formació de l'hàbitat i dels espais de la producció i els serveis necessaris en els diferents temps que construïm. Els components i l'expressió social i econòmica en el paisatge:
4. Les "veus" i els noms del paisatge que provenen de la terra, de l'aigua i de la vegetació. Per posar en valor les coses del territori que formen el paisatge, donem un nom als elements més significatius que el componen i que seran les bases del treball futur. Estudiem la toponímia per no perdre la memòria de allò que era, i per entendre la construcció social del present a través de la font d'informació del passat.
5. Els elements del patrimoni (de Pater-nomos) això és la regla generadora, representada per elements físics i elements intangibles de la història col·lectiva. La interpretació del paisatge: narratives i entrevistes, vídeos, xarxes de recorreguts interpretatius del paisatge.

3_Algunes qüestions que ens proposem identificar

> La vall del riu Francolí

> El món calcari del món al·luvial

> Els Romans i la romanització: grans transformadors del paisatge

> Tarraco: una ciutat que no s'entenia sense el seu ager

> La transformació de la segona meitat del segle XX: abandonament agrícola, industrialització, infraestructures i creixement urbà

> Els components i l'expressió social i econòmica en el paisatge actual i retrospectiu

...

> Aproximacions a la ciutat: els recorreguts

> Aproximacions a la ciutat: les vistes

> El Pont del Diable, com element emblemàtic de la cultura de l'aigua mediterrània, la voluntat civilitzadora mitjançant les obres públiques dels romans, emblema d'un nou turisme cultural

...

> Les seccions del territori

> Les possibilitats de la gestió del paisatge com a recurs

> Patrimoni projecte + innovació + desenvolupament

> Economia+Formació+Ecologia del territori+Cultura

> Rutes+Gastronomia+Natura+Salut+Turisme Patrimonial+Agroindustrial+Rural

Reconeixem aquest recurs però necessitem entendre la gestió per reflexionar el futur sostenible:

> **La Gestió del recurs:** per establir el valor d'us posem en xarxa els dispositius de aprofitament i notem que pesem de una gestió per parts a un sistema que gestiona la xarxa dels dispositius generalment molt relacionada al poble en una mena de sistemes de clústers productius.

> **El Clúster productiu:** es defineix com el conjunt de empreses que transformen un recurs en un bé. Ens preguntem si hi ha una relació entre territori i clústers. Pensem que probablement la economia sostenible del futur ha de treballar sobre la territorialitat del clúster. Reconèixer el passat dels clústers productius vol dir anar buscant la territorialitat de passat dels clústers. Pensem en aquest sentit que el territori de estudi dona tres clústers històrics que supostament tenien incorporat una acció de manteniment del territori: una territorialització-acció.

> **Dispositius principals:** per aconseguir el manteniment del territori hi ha elements com els que se ha descrit a l'apartat 3 que fan visible el paisatge treballat de la agricultura. Aquest elements posat a distàncies i amb relacions concretes tenen el caràcter de xarxa o a vegades quan són més de una xarxa es transformen en un sistema de gestió territorial.

Aquest és un capital patrimonial fonamental que precisa de un projecte de xarxa del paisatge patrimonial sostenible

...

4_PROGRAMA*

DIA 21 de febrer de 2015

- 9:00-9:30: Benvinguda a Tarragona (Estació de tren de RENFE)
- 9:30: Desplaçament fins a Puigdelfí i inici del recorregut fins al Pont del Diable
(Acompanyats per Eduardo Soler, Sebastiano Alba i Teresa Carrera Coordinadora de Medi Ambient de l'Ajuntament de Tarragona)
- 13:00: Arribada al Pont del Diable. Acompanyats per Carme Crespo, Regidora de Medi Ambient de l'Ajuntament de Tarragona, i l'arqueòleg Joan Menchón.
- 14:00: Dinar - Tertúlia - debat al Parc Eco històric del Pont del Diable (zona de picnic, amb *catering* calçotada)
- 16:30: Visita al Parc Eco històric del Pont del Diable: jardins romàntics, natura mediterrània, aqüeducte romà. Comprensió de l'abandonament agrícola i la reforestació natural
- 21:00-22:30: Sopar - tertúlia
(Acompanyats per gent de Tarragona: RSAT, Departament de Geografia)
Pernoctació al Complex Educatiu de Tarragona

DIA 22 de febrer de 2015

- 8:00-8:30: Esmorzar
- 9:00-13:00: La vil·la romana i jaciment de Centelles. Comprensió de les vil·les agrícoles romanes i entorn agrícola i industrial actual, incloent l'estudi del riu Francolí a l'entorn de Constantí i els molins hidràulics.
(Acompanyats per Jordi Blai)
- 13:30: Dinar - Tertúlia - debat al Col·legi d'arquitectes de Tarragona
- 16:00 - 21:00: Taller de treball al Col·legi d'arquitectes de Tarragona
- 21:00 - 22:00: Sopar- tertúlia al Col·legi d'arquitectes de Tarragona
(Organitzat pel COAC Tarragona)
Pernoctació al Complex Educatiu de Tarragona

DIA 23 de febrer de 2013

- 8:30-9:00: Esmorzar
- 9:30-13:00: Presentació dels treballs dels equips (Parc Científic i Tecnològic de Turisme i Oci. URV).
- 13:30: Sortida cap a l'ETSAV

(Durant la presentació dels primers resultats del Taller comptarem amb la presència dels representants institucionals de l'Ajuntament de Tarragona, Constantí, Vila-seca i de la Diputació de Tarragona).

Fonts documentals d'interès:

http://www.catpaisatge.net/esp/documentacio_coedi_3.php